

ERHVERVSUDDANNELSERNES IMAGEPROBLEM KRÆVER MERE END REFORMER

Hvorfor er det så svært at få erhvervsuddannelserne til at fremstå som et ligeværdigt alternativ til de gymnasiale uddannelser? Fremfor igen og igen at reformere erhvervsuddannelserne, må vi tænke nyt, når vi skal forstå og løse deres imageproblem. Det bunder nemlig mest af alt i nogle kulturelle og sociale strukturer, som ligger uden for uddannelsessystemets mure, skriver DPU-forsker Ida Juul, der i denne kommentar retter pilen mod arbejdsgiverne.

Af IDA JUUL

Har uddannelsesreformer overhovedet nogen betydning? Det spørgsmål må vi stille os selv, efter at det danske erhvervsuddannelsessystem har gennemgået flere grundlæggende forandringer i løbet af de seneste 45 år – uden af den grund at opnå større succes. Efterhånden har erhvervsuddannelserne opbygget et gevaldigt imageproblem, som bevirker, at de unge stadig – og i stigende grad – vælger de gymnasiale uddannelser frem for erhvervsuddannelserne.

I starten af 1990'erne var det godt 40 procent af de 25-30 årige, som havde en erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse. I 2018 var tallet faldet til 24,1 procent. I hovedstaden var tallet endda helt nede på 18 procent.

Almen dannelse i erhvervsuddannelserne

Set i lyset af de gymnasiale uddannelsers kolossale succes giver det mening, at mange af de reformer, som erhvervsuddannelserne har gennemgået, har haft som formål at tilnærme de to uddannelsessystemer hinanden. Mere præcist har erhvervsuddannelserne indarbejdet, hvad man opfattede som de

vigtigste faktorer bag de gymnasiale uddannelsers succes. EFG-reformen fra 1977 var en reaktion på den stigende tilgang til gymnasierne og den tilsvarende faldende tilgang til erhvervsuddannelserne. Arbejdsgiverne frygtede dengang, at erhvervsuddannelserne, som hidtil havde repræsenteret et positivt alternativ til en fremtid som ufaglært, ville udvikle sig til uddannelser for dem, som ikke havde forudsætningerne for at gennemføre en gymnasial uddannelse. Reformen sigtede derfor mod at indarbejde to væsentlige styrker ved de gymnasiale uddannelser, nemlig for det første muligheden for at udskyde det endelige erhvervsvalg, og for det andet betød reformen, at de almene fag blev styrket, idet EFG-basisåret kom til at bestå af fag som samtidsorientering, virksomhedslære, samarbejdsfag og dansk. Reformen havde også en mere overordnet uddannelsespolitisk målsætning, nemlig at nedbryde de kulturelle kløfter i befolkningen ved at sikre, at alle uanset uddannelsesbaggrund havde et vist fundament af almen viden.

Det er bemærkelsesværdigt, at tilnærmelsen mellem de to uddannelsessystemer skulle ske via indholdsmæssige og pædagogiske tilpasninger af erhvervsuddannelserne og ikke ved at indarbejde elementer fra erhvervsuddannelserne i det almene gymnasium.

En styrket erhvervsfaglig profil

1977-reformen fik ikke flere til at vælge EFG frem for gymnasiet, der fortsat oplevede stigende tilstrømning. Selve basisåret var heller ikke nogen ubetinget succes, idet mange af de unge, som rent faktisk havde valgt en erhvervsuddannelse, havde gjort det, fordi de var interesserede i et bestemt fag og derfor ikke så nogen fordel i, at deres endelige erhvervsvalg blev udskudt. For en del af EFG-eleverne var det også en skuffelse igen at blive konfronteret med de skolefag, som de troede, de havde lagt bag sig med valget af en erhvervsuddannelse.

EFG-reformens manglende succes førte til, at 1991-reformen eksplicit satsede på at opdyrke de særlige potentialer, som erhvervsuddannelserne repræsenterer. De almene fag skulle nu underordnes de fagrettede og understøtte disse og mistede dermed deres berettigelse som selvstændige fag. Hvor slagordet for EFG-reformen fra 1977 var ligeværd, var det for 1991-reformens vedkommende helhedsorientering og styrkelse af den erhvervsfaglige profil.

Men heller ikke denne reform formåede at standse tilstrømningen til det almene gymnasium. Til gengæld kan man argumentere for, at denne reform i højere grad søgte at imødekomme den gruppe, som reelt var motiverede

FOTO: SCANPIX
Arbejdsgiverne skal ud over at stille praktikpladser til rådighed, bidrage til at øge kendskabet til de job- og videreuddannelsesmuligheder, som en erhvervsuddannelse åbner for.

for at vælge en erhvervsuddannelse, fremfor at rette opmærksomheden mod dem, som til industriens store fortrydelse var mere tilbøjelige til at vælge en almen gymnasial uddannelse.

Individualiseret uddannelsesstruktur

Et tredje eksempel på, hvordan de forskellige erhvervsuddannelsesreformer har rettet fokus mod forskellige målgrupper, er 2000-reformen. Restgruppe-problematikken eller 95 procent-målsætningen, som den blev kaldt, satte sit stærke præg på reformen, idet erhvervsuddannelserne blev pålagt et særligt ansvar for at uddanne den potentielle restgruppe. Samtidig skulle også industriens behov for veluddannede unge imødekommes. Slagordet for denne reform blev derfor rummelighed via øget valgfrihed. Ideelt set skulle klassen som læringsrum erstattes af individuelle læringsstier gennem uddannelsen, en målsætning, som dog i 2007 blev erstattet af spor på forskelligt niveau og en genintroduktion af klassen som læringsrum. De gode intentioner om at imødekomme alle typer af elever via en hyper-individualiseret uddannelsesstruktur kombineret med et politisk og økonomisk pres på de unge for at gå i gang med en ungdomsuddannelse, uanset om vedkommende var motiveret eller ej, resulterede i en meget uhomogen elevsammensætning på uddannelserne, hvilket hverken gavne erhvervsuddannelsernes kvalitet eller renommé.

Faglighed i fokus

Med den seneste reform, som trådte i

kraft i 2015, kom faglighed igen i fokus, og erhvervsuddannelserne skulle nu ikke længere påtage sig et særligt ansvar for den potentielle restgruppe. Tværtimod blev der indført et adgangskrav på 02 i dansk og matematik fra folkeskolens afgangsprøve, dog med mulighed for dispensation. Men en ligestilling med de gymnasiale uddannelser, var der ikke tale om, idet adgangskaraktererne her var mindst 5,0.

Heller ikke 2015-reformen formåede at øge andelen af en ungdomsårgang, som vælger en erhvervsuddannelse. Tværtimod faldt antallet af elever, der startede på en erhvervsuddannelse. Men som noget positivt er frafaldet på uddannelserne faldet fra 28-29 procent i perioden fra 2012 til 2014 til 24 procent i skoleåret 2015/2016.

Også arbejdsgivernes ansvar

Hvorfor har hverken forsøget på at dyrke erhvervsuddannelsernes særlige karakteristika eller forsøgene på at nedtone disse kunnet løse uddannelsernes imageproblem? Forklaringen er formentlig den, at uddannelsessystemer i højere grad, end vi bryder os om at erkende, afspejler kulturelle, sociale og økonomiske skel, som findes uden for uddannelsessystemet. Set i det lys, er der grænser for, i hvilket omfang uddannelsessystemet isoleret set vil kunne modvirke det faktum, at boglige og teoretiske færdigheder i vores samfund tillægges højere værdi end praktiske, og at akademiske jobs tilskrives mere prestige end faglærte. Hermed ikke sagt, at uddannelsesreformer ikke har betydning. Men valget af

»I starten af 1990'erne var det godt 40 procent af de 25-30 årige, som havde en erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse. I 2018 var tallet faldet til 24,1 procent.«

Ida Juul

en erhvervsuddannelse adskiller sig jo netop fra valget af en gymnasial uddannelse ved udover at repræsentere et valg af uddannelse i endnu højere grad repræsenterer valg af fremtidigt erhverv. Der er derfor grund til at spørge, om de arbejdsgivere, som er bekymrede for, at de i fremtiden vil komme til at mangle faglært arbejdskraft, selv gør tilstrækkeligt for at få valget af en erhvervsuddannelse til at fremstå som et attraktivt valg. Her tænker jeg ikke blot i forhold til at stille det fornødne antal praktikpladser til rådighed, men også i forhold til at øge kendskabet til de job- og videreuddannelsesmuligheder, som en erhvervsuddannelse åbner mulighed for. I stedet for så entydigt at fokusere på selve den skolebaserede del af erhvervsuddannelserne og manglen på praktikpladser er det måske værd at overveje, hvad der skal til for, at de jobs, som erhvervsuddannelserne retter sig mod, fremstår som 'konkurrencedygtige' alternativer til de akademiske jobs. ■

Læs mere:

Ida Juul og Louise Hvitved Byskov: To be or not to be a hairdresser type? Journal of Vocational Education & Training. 2019

IDA JUUL er lektor på DPU, Aarhus Universitet. Hun forsker primært i erhvervsuddannelsessystemet. Hun underviser på Bacheloruddannelsen i uddannelsesvidenskab.